

Міністерство освіти і науки України
Одеська державна академія будівництва та
архітектуриSlovak University of Technology in
Bratislava (Словаччина)

Українська академія архітектури

МАТЕРІАЛИ

**III міжнародної науково-практичної
конференції**

«СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ МІСТ»

*Присвячена пам'яті
док. архітектури, професора
УРЕНЬОВА В.П.*

2-3 листопада 2023 р.

м. Одеса

МІСЦЕ АРХІТЕКТУРИ ПОЛТАВИ КІНЦЯ 19 – ПОЧАТКУ 20 СТОЛІТЬ В СУЧАСНОМУ РОЗВИТКУ МІСТА

*Савченко Т.В., к. арх., ст. викладач, Савченко О.О., к. арх., доцент
(Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»)*

Актуальною проблемою розвитку сучасного урбаністичного середовища є питання збереження та використання його архітектурно-історичної спадщини. Вона втілює місцеву автентичність, відображає естетичні й масштабні особливості та етапи історичного та культурного розвитку - найвищі злети художньої творчості нації, чим надає місту особливий своєрідний характер. Протягом останніх десятиліть в світі відбувається зміна відношення до культурної спадщини. Все більше акцентується увага на її нематеріальній (духовній) складовій, яка разом з матеріальною спадщиною створює певну атмосферу (неповторний характер) міського середовища — «дух місця». Чим більше розвинене суспільство, тим більше духовних потреб повинно задовольняти середовище їх проживання [стаття]. Поняття «духу місця» на даний час включене до міжнародних документів, які присвячені охороні культурної спадщини. Одним із таких є Квебекська декларація (2008 р) про охорону «духу місця». Толерантне ставлення до культурної спадщини в умовах сучасного розвитку сприяє збереженню індивідуальності та неповторності міста та духовно-культурному відродженню його мешканців. Збереження історико-культурної спадщини окрім освітньої та культурно-естетичної функції має значний економічний потенціал у розвитку історико-культурного туризму.

Багаторічні нашірвання історико-культурної спадщини є підосновою сучасних проектних рішень в історичному центрі міста. Її стильові та композиційні особливості повинні бути враховані та збережені під час проєктування нових будівель. Під впливом зростаючих масштабів будівництва та економічних факторів питання збереження культурної спадщини часто залишаються поза увагою під час зведення сучасних будівель в історичному центрі Полтави. Історична забудова поступово витісняється сучасними багатоповерховими будівлями. Це призводить до порушення культурного ландшафту, сформованого попередніми століттями та до втрати композиційної цілісності міста, його колориту та масштабності. Сучасна розбудова центральної частини міста основана на використанні вже наявної композиційної структури, сформованої забудовою попередніх століть. Відношення до історичної забудови, як до основи

морфології сучасного урбаністичного середовища сприяє збереженню загальнокультурної спадщини та формуванню гармонійного середовища життєдіяльності людини

Значну частину історичної забудови центральної історичної частини - зони охорони пам'яток архітектури міста Полтави, складають будівлі кінця XIX – початку XX століть Цей період був часом активного суспільного, економічного, промислового та культурного розвитку Полтави. Це сприяло появі ряду будинків нового функціонального призначення – прибуткових будинків, кредитних та банківських будівель, торгових установ та особняків. Вони споруджувалися в центральній частині міста, змінюючи одноповерхові мазані будівлі з дерев'яним каркасом на одно-, дво-, триповерхову муровану забудову, що призвело до різкої зміни містобудівного масштабу міста. Об'єкти, збудовані в кінці XIX – на початку XX століть, мали риси модерну різних стильових напрямів. Серед досліджених об'єктів (162) ідентифіковано будівлі: еклектики (неоренесанс, неокласицизм, неоготика, неомавританський стилі) — 36 (23%), цегляного стилю — 87 (54 %); національного романтизму (українського – 4; російського та північного по одному)— 6 (4 %); модерну — 32 (19 %). Серед них виявлено 8 гібридних стилів модерну та 7 гібридних варіантів цегляного стилю. Саме на початку XX століття у місті було утворено Полтавський центр українського архітектурного модерну, який ознаменувався появою будівлі Полтавського губернського земства (Нині Полтавський краєзнавчий музей). При проектуванні громадських будівель перевага надавалася застосуванню класицистичних прототипів. У той час, житлові будівлі набували рис середньовічних та східних прототипів й усіх видів модерну. Ознаки модерну проявилися переважно в формах архітектурних деталей. Він розвивався під впливом східного та центрального осередків через запозичення стильових і композиційних рішень, характерних для будівель Харкова та Києва. Найбільшого поширення в архітектурі Полтави кінця XIX – початку XX століть набув цегляний стиль.

Архітектура Полтави кінця XIX – початку XX століть мала помітний вплив на формування архітектури наступних періодів Роль досліджуваних об'єктів виявлена у їх місці в просторовій композиції сучасного міста, як основи морфології сучасного урбаністичного середовища. Під час формування сучасного міського простору історичного центру, завдання архітекторів та урбаністів полягає в узгодженні історичної забудови з сучасними архітектурними рішеннями, з метою збереження національних ознак та регіональної автентичності міста.